‘ಕಾಫಿ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತೆ ಅಣ್ಣಾ...’ ಎಂದು ವೆಂಕಟರಾಮು ಹೇಳಿದರೆ ‘ಆಗ್ಲಿ ಬಿಡು...’ ಎಂದು ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಕಾಫಿ ಉಗುರು ಬೆಚ್ಚಗಾದ ಮೇಲೆ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ‘ನಾನೇನು ನಿಮ್ಮ ಕಾಫಿಗೆ ಕಾದು ಕೂತ್ಕಂಡಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಅಸಹನೆ ತೋರಿಸುವ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಇದು. ಅಳಿಯ ಸತ್ತಾಗ ಮಗಳ ಪಾಡು ನೆನೆದು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯದಿದ್ದ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಮಗಳು ಕಾಣೆಯಾದಾಗ ಯಾಕೆ ಈ ಪರಿಯ ವ್ಯಥೆ? ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು? ಮನೋರೋಗ ಹಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು? ಆಗಿಗಿಂತ ಈಗ ವಯಸ್ಸು ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವೇ? ಮಗಳು ಅಂದರೆ ರಕ್ತಸಂಬಂಧ. ಅಳಿಯ ಅಂದರೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹೊರಗಿನವನು. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಒಡಲೊಳಗೆ ಅವಿತು ಕೂತಿರುವ ಈ ವಾಸ್ತವ ಅಮ್ಮನ ದೇಹ, ಮನಸ್ಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ಅನಿಸಿತ್ತು ಅವನಿಗೆ. ‘ಅತ್ತೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟು ಕೊತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ’ ಎನ್ನುವಂತೆ ಶಿವರಾಮ ಅಮ್ಮನನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ವ್ಯಗ್ರತೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಸಾಕು, ಅವರು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲಾ ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಡಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕೊಂಕಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಬಾವ, ನಾದಿನಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದು ಹೀಗೇ. ಯಾವತ್ತಿನದೋ ಅಸಹನೆ ಸ್ಫೋಟಿಸಲು ಮತ್ತೇನೋ ಒಂದು ಕಾರಣದ ನೆಪ. ‘ಬಟ್ಟೆ ಸೋಪು ಖರ್ಚಾಗಿದೆ’ ಎನ್ನುವುದು ತೀರಾ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯ. ‘ಹೌದಾ, ತರಿಸಿದ್ರೆ ಸೈ...’ ಅಂದರೆ ಮುಗಿದು ಹೋಯ್ತು. ಹಾಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ಕೊಂಡು ತರಲಾಗದಷ್ಟು ಬಡಸ್ತಿಕೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಮೈಲಿ ನಡೆದು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಲು ಕಷ್ಟವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟೆ ಸಾರಾಯಿ ಕುಡಿಯಲು ದಿನಾ ಸಾಯಂಕಾಲ ಆಳುಗಳು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ, ಬಸ್ಸು ಬಂದು ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗ. ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಸಾಕಿತ್ತು. ನಾದಿನಿ ಉಳಿಸಿದ ಹುಳಿ, ಸಾರು ಕಲಗಚ್ಚಿಗೆ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದವನಿಗೆ ‘ಬೇಳೆ ಪುಗಸಟ್ಟೆ ಬರುತ್ತಾ?’ ಎನ್ನುವ ಉರಿ ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಟ್ಟೆಸೋಪಿನ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಅದು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ತನ್ನ ಅಂಕೆಯನ್ನೂ ಮೀರಿ ಶಿವರಾಮನ ಬಾಯಿ ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು.

‘ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಒಂದು ಬಾರು ತಂದ್ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ವಾ? ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಗೀತಾ?’

ಅವಳೂ ಅಷ್ಟೇ. ಹೂಂಗುಟ್ಟಿದರೆ ಸಾಕಿತ್ತು. ಅವಳಿಗೂ ಕಾರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನಿಸುವ ಅಸಹನೆ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕುದಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು.

‘ಮೈಸೂರು ಪಾಕಿನ ಹಂಗೆ ತಿನ್ನೋಕೆ ಬರುತ್ತಾ ಸೋಪು? ಬಟ್ಟೆ ಒಗೀಬೇಕೂಂದ್ರೆ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತಪ್ಪಾ...’

ಅವಳು ಗೊಣಗುಟ್ಟಿದ್ದು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೇ ಬಿತ್ತು.

‘ನಿಂಗೆ ಕೈ ಹಿಡಿತ ಮಾಡಿ ಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾನೂ ದರ್ಬಾರು...’ ಅಂದುಬಿಟ್ಟ ಶಿವರಾಮ.

‘ಕೈಹಿಡಿತ ಯಾಕೆ ಮಾಡ್ಬೇಕು? ಅಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಬಡಸ್ತಿಕೆ ಇರೋ ಮನೇಗೆ ಅಪ್ಪ ನನ್ನ ಧಾರೆ ಎರ್ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅಂದ್ಕಂಡಿದೀನಿ...’

‘ಧಾಂಧೂಂ ಮಾಡಿ ಲಗಾಡಿ ತೆಗೀತಿದ್ರೆ ಬಡಸ್ತಿಕೆ ಬರೋಕೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು?’

‘ಅಯ್ಯಬ್ಬಾ, ಎರಡು ಗೀರು ಸೋಪಿಗೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾತು ಕೇಳ್ಬೇಕಾ?’ ಅಂದಳಂತೆ ಕನಕ. ಅವಳು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಕೂಡಾ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಯ್ತು. ಅಥವಾ ಅವಳಾಗಿ ಕಾರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಅನ್ನುವುದು ಶಿವರಾಮನ ಊಹೆ. ಕನಕನ ತೌರುಮನೆಗೆ ಸುದ್ದಿ ಹೋಯ್ತು, ಶಿವರಾಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೇ. ಸುಂದೋಪಸುಂದರಂತಿದ್ದ ಅವಳ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಬಂದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಂಚಾಯಿತಿ ನಡೆಯಿತು.

‘ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದೋರು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ರೆ ಸೈಸ್ಕೋಬಹುದು. ಯಾರ್‍ಯಾರ ಕೈಲೋ ಮಾತು ಕೇಳೋಕೆ ನಂಗೇನು ಗ್ರಾಚಾರ?’ ಅಂದಳಂತೆ ಕನಕ. ಇಂಥ ಮಾತು ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಶಿವರಾಮನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀತೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಶಿವರಾಮನೇ ಅಲ್ಲ.

‘ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಆದ್ರೆ ನಿಮ್ಮ ಪಾಲು ತಗಂಡು ನಡೀರಿ. ನಂಗೂ ನಿಶ್ಚಿಂತೆ’ ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕನಕ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ನಾಟಕ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ ಶಿವರಾಮ. ನಡೆದಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನು ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಿದ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥ ಅಲ್ಲ, ಕೆಲವನ್ನು ಅವನು ಹೇಳಿದ. ಕೆಲವನ್ನು ಅವನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಏನೇ ಇರಲಿ, ಮದುವೆಯಾಗಿ ವರ್ಷ ಕಳೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಕನಕ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಮನೆ ಹೂಡಿಕೊಂಡು ಹಾರಿದಳು ಅನ್ನುವುದು ಸತ್ಯ. ಗಂಡನ ಕೈಲಿ ದುಡ್ಡು ಕುಣಿಯುವುದನ್ನು ಅವಳು ನೋಡಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ತನ್ನಿಷ್ಟ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಬದುಕಬೇಕು. ತಂಗಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕೂತ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಊರು ಮನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಹಿರಿತಲೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಪಾಲುಪತ್ರ ಮಾಡಿಸಿಯೇ ತಂಗಿಯ ಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡಾರ ಎತ್ತಿದ್ದು. ಆ ಸಲದ ಅಡಿಕೆ ಕುಯ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದ ದುಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಸಮಪಾಲು ಕೊಡಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿ ಅದು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ಶಿವರಾಮ ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ಬರೀ ಆರೇಳು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೊಂದು ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿ.

‘ಆರೇಳು ತಿಂಗಳು ಯಾಕೆ ಬೇಕು? ಮನಸ್ಸು ಮುರೀತು ಅಂದ್ರೆ ಆರೇಳು ದಿನಾನೂ ಒಟ್ಟಿಗಿರೋಕೆ ಬರಲ್ಲ. ಸಾಯ್ಲಿ ಬಿಡು ಅತ್ಲಾಗೆ...’ ಅಂದ ಶಿವರಾಮ.

‘ಹೊತ್ತು ಒಂದೇ ಸಮ ಇರಲ್ಲ ಕಣ್ರೇ. ಒಳ್ತು ಅನ್ನಿ...’

‘ನಾ ಯಾಕೆ ಹೇಳ್ಲಿ? ಇನ್ನೊಂದ್ಸತಿ ಹೇಳ್ತೀನಿ, ಸಾಯ್ಲಿ ಅತ್ಲಾಗೆ...’

‘ಏನೇ ಆಗ್ಲಿ, ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಮನೆ ಗಿನೆ ಅಂತ ಮಾಡ್ಕಂಡು ಹೊಸ ಸಂಸಾರ ಹೂಡೋದು ಅಂದ್ರೆ ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ಭಾರೀ ಧೈರ್ಯ ಬೇಕು. ವೆಂಕಟರಾಮೂಗೆ ಅಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಇದೆ ಅಂತ ನಂಗನ್ಸಲ್ಲ...’

‘ಅದದೇ ಹೇಳ್ತಿರ್ಬೇಡ. ಎಲ್ಲಾ ಆ ದಿಂಡೆ ಬಜಾರಿಯ ಏರ್ಪಾಟು. ತೌರುಮನೆ ಬಲದ ಸೊಕ್ಕು. ಗದ್ದೆ ಹತ್ರ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಬಿಡಾರ ಹಾಳು ಬಿದ್ದಿತ್ತಲ್ಲ, ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆರಡು ಅಂಕಣ ಸೇರಿಸ್ಕಂಡು ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದಾರಂತೆ. ಮುಂದೆ ಅದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮನೆ ಏಳುತ್ತಂತೆ’.

‘ಅದ್ಹೆಂಗ್ರೀ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಪುರಾಣ ಒಟ್ಟಾಕಿದೀರಿ?’ ಎಂದು ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಇಲ್ಲಿಯದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಯದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸುವ, ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಉಪ್ಪು, ಖಾರ ಸೇರಿಸಿ ರುಚಿಕಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳುವ ಆಳುಗಳ ಪೈಕಿಯವರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಲೋಟ ಕಾಫಿಗೆ, ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಕೆ ಹೋಳಿಗೆ, ತುಂಡು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿಗೆ, ಯಾವ ಪತ್ತೇದಾರಿಕೆ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಈಗಾಗಲೇ ವೆಂಕಟರಾಮನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿದ್ದು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೂ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳು ಬೇಕಲ್ಲ? ‘ಕೂಲಿ ಜಾಸ್ತಿ ಮಾಡಿದಾನಂತೆ’ ಎನ್ನುವುದು ಶಿವರಾಮನ ಪುಕಾರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶೇಷಕಟ್ಲೆಯ ಪಾತ್ರೆಪಡಗಗಳಲ್ಲೂ ಪಾಲಾಗಿತ್ತಂತೆ, ಪಂಚರ ಸಮಕ್ಷಮ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕನಕನ ತೌರಿನವರು ಗಾಡಿಗೆ ತುಂಬಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರಂತೆ. ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದಾಗ ಎಲ್ಲಾ ವಾಪಸು ಬರುತ್ತಂತೆ. ದಿನಬಳಕೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರಂತೆ.

‘ಅದಕ್ಕೇ ಹೇಳೋದು ಕಣೇ. ಹೆಂಡತಿ ಪೈಕಿಯವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ರೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಆನೆ ಬಲ. ಇಲ್ದಿದ್ರೆ ಆ ಪುಕ್ಕಲುಮುಂಡೇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕೂರೋ ಧೈರ್ಯ ಬರ್ತಿತ್ತಾ? ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಲ್ಲ, ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲೂ ಸಾಧ್ಯಿರ್ಲಿಲ್ಲ...’

‘ಹೋಗ್ಲಿ ಬಿಡ್ರೀ, ತಮ್ಮ ಅಲ್ವಾ?’

‘ತಮ್ಮ ಅಂತೆ ತಮ್ಮ. ಯಾವೂರ ತಮ್ಮ? ಇಷ್ಟೊರ್ಷ ಕುಡಿದ ನೀರು ಅಲ್ಲಾಡದ ಹಾಗೆ, ಹೊರಗಿನ ವ್ಯವಾರದ ಬಿಸಿ ತಟ್ಟದ ಹಾಗೆ ಅವನನ್ನು ನೋಡ್ಕಂಡಿದ್ದು ನಾನಾ? ಆ ಬಾವ ನೆಂಟರಾ? ಹೆಂಡತಿ ಮಾತು ಕೇಳ್ಕೊಂಡು ಕುಣಿಯೋರನ್ನ ಕಂಡ್ರೆ ನಂಗೆ ರಕ್ತ ಕುದಿಯುತ್ತೆ. ಹೊರಡೋ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ಒಂದು ನಮಸ್ಕಾರಾನೂ ಮಾಡ್ಲಿಲ್ಲ ಅಂತೀನಿ. ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸ್ಕಂಡ ಕಳ್ಳನ ಹಂಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೋಡದೆ ನಡೆದೇಬಿಟ್ಟ...’

ಹಿರಿತನಕ್ಕೆ, ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಗೆ ಭಾರೀ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಅರ್ಥವಾಯ್ತು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ. ಕೆಣಕಿದ ಫಣಿಯಂತಾಗಿದ್ದಾನೆ ಗಂಡ. ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಂತೈಕೆಯ ಮಾತಾಡಿದಳು,

‘ಹೋಗ್ಲಿ ಬಿಡಿ. ಅವರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರು ಸುಖವಾಗಿರ್ಲಿ. ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವಿರೋಣ. ದಾಯಾದಿಗಳು ಅಂದ್ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೊರ್ಷ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬದುಕು ಮಾಡೋಕಾಗ್ತಿತ್ತು ಅಂತೀರಿ? ಯಾವತ್ತೋ ಒಂದಿನ ಹತ್ಕಳ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಬೇಗ ಆಯ್ತು ಅಷ್ಟೇ..’